

OKUMA GÜÇLÜĞÜ: TANILAMA VE MÜDAHALE

AKICI OKUMA: NEDİR? NASIL DEĞERLENDİRİLİR?

AKICI OKUMA

- Akıcılık, okuma becerisinin bir bileşenidir.
- Akıcılık, okuduğunu anlama ve okuma başarısı için son derece önemlidir.
- Okuduğunu anlama için metnin akıcı bir biçimde okunması gerekmektedir.
- Ancak öğretmenler akıcılık üzerine yeterince odaklanmazlar. Okuma öğretiminde daha çok çözümlene üzerine yoğunlaşırlar.
- Çocukların ise ancak otomatik ve etkili bir şekilde kelimeleri okuyabildiğinde daha çok okuması ve daha karmaşık metinler okuyabilmesi mümkün olmaktadır.
- Bu nedenle 1 ve 2. sınıfta akıcılığa yönelik erken müdahale uygulanması sonraki yıllarda ortaya çıkacak problemlerin engellenmesi açısından son derece önemlidir.
- Çocuklar kısa sözcükleri çözümlenebilir hale geldiğinde akıcılık çalışmaları başlatılmalıdır.

AKICI OKUMA

- Akıcı okuma konuşur gibi pürüzsüz ve etkili bir kelime tanıma becerisidir.
- Noktalama işaretleri, vurgu ve tonlamalara dikkat ederek, kelime tekrarı ve geriye dönmeden, heceleme ve gereksiz duraklamalar yapmadan, anlamlara dikkat ederek, konuşma hızında yapılan okuma olarak tanımlanmaktadır.
- Akıcılık, okuma hızı ile ölçülür.
- Akıcı okumada çok hızlı okumak değil, anlamayı sağlayacak şekilde okuma önemlidir.
- Akıcı okumanın 3 bileşeni vardır:
  - Doğru okuma (Doğruluk)
  - Hızlı otomatik tanıma (Hız)
  - Prozodik okuma (Prozodi)
- Zayıf okuyucular, akıcı okumanın bu üç bileşeninden birinde ya da birkaçında zorlanmaktadır

AKICI OKUMA

- Doğruluk, doğru okunan sözcüklerin yüzdesidir.
- Hız, dakikada okunan doğru sözcük sayısıdır.
- Prozodi uygun vurgu, tonlama, ritim ve ifade ile okumadır.
- Hız ölçümü dakikadaki doğru okunan sözcük sayısını aldığı için doğruluğu da içerir.
- Tüm bu bileşenler birlikte anlamayı etkiler.
- Doğru ve yeterince hızlı okuma otomatikliği ifade eder. Otomatiklik dikkatin ve bilişsel kapasitenin anlama üzerine yoğunlaştırılmasını sağlar.
- Akıcı okuyamayan çocukların dikkatleri sözcük düzeyinde kaldığı için anlam üzerine odaklanmaları zordur.
- Akıcılık anlama için gerekli ancak yeterli bir bileşen değildir. Akıcı okuyanların okudukları anlama olasılıkları daha fazladır ancak anlamayı garanti etmemektedir.

AKICI OKUMA

- «Öğrenciler kelimeleri okuyabildiği sürece ve onları doğru anladıkları sürece ne kadar hızlı okudukları çok da önemli değildir» diyenler yanılırlar. Neden?
- Yavaş okuyanlar akranlarından daha az okurlar. Örneğin, 50 sözcük okuyan bir öğrenci 100 sözcük okuyan bir akranına göre aynı materyali iki kat sürede okuyacaktır. Bu ise Matthew etkisinde olduğu gibi okuma deneyimini azaltacağı için okuma gelişimini de sınırlandıracaktır. Aynı zamanda sınıf düzeyi ilerledikçe ve metinler daha karmaşık hale geldikçe okuma görevleri çok daha uzun süre gerektirecek ve daha yorucu olacaktır. Bu nedenle, akıcılık problemleri ilerleyen yıllarda çok daha büyük problemlerin oluşmasına neden olacaktır.
- Yavaş okuma anlamayı etkilediğinden, yavaş okuyanlar okuma için daha çok emek ve süre sarf etmelerine rağmen, daha az anlama gerçekleştirecektir.
- Ayrıca, akranları kadar hızlı okuyamayan çocuklar süreçte sık sık hayal kırıklığı yaşayacaklar ve sınıf düzeyleri ilerledikçe motivasyonları düşecektir.

Okuma Doğruluğunun Değerlendirilmesi

- Çocuğun ne kadar doğru okuduğunun ve okuma düzeyinin belirlenmesine yöneliktir.
- Sözcük ve metin düzeyinde değerlendirilebilir.
- Süreli veya süre tutulmadan bir değerlendirme yapılabilir.
- Her ikisinde de çocuğun doğru okuduğu sözcük sayısının, çocuğun toplam okuduğu sözcük sayısına bölünmesiyle elde edilmektedir.
- Daha kısa olması ve uygulama kolaylığı nedeniyle bir dakika süreli okuma görevi ile daha sık olarak değerlendirilir.
- Böylece aynı görevle hem doğruluk, hem hız hem de prozodi değerlendirilmiş olur.

Okuma Doğruluğunun Değerlendirilmesi

Dakikada okunan toplam sözcük sayısı: 100

Dakikada okunan doğru sözcük sayısı: 88

Dakikada okunan doğru sözcük sayısı (88)

----- = .88 = %88

Dakikada okunan toplam sözcük sayısı (100)

Doğru Okuma Oranları

- En yaygın şekilde kullanılan oranlara göre,
  - *Çocuk metindeki sözcükleri %95-%100 oranında yüksek bir doğruluk ile okuyabiliyorsa okuma düzeyi “bağımsız”;*
  - *%90-%94 oranında bir doğruluk ile okuyabiliyorsa “öğretim”*
  - *%89 ve daha altında bir doğruluk oranı ile okuyabiliyorsa “endişe” olarak belirlenmektedir.*
- Bağımsız düzeyde olanlar sınıf düzeylerine uygun şekilde ve doğru olarak okuyabilenleri tanımlar.
- Öğretim düzeyinde olanlar ise öğretim desteğine gereksinim duyanları tanımlamaktadır. Öğretim düzeyindeki öğrenci okurken çok ileri düzeyde olmamakla birlikte zorlanmaktadır. Öğretmenin okuma öğretimi sağlaması gereklidir.
- Endişe düzeyinde olanlar ise metni güçlükle okuyanları tanımlamaktadır. Okurken aynı zamanda çok sayıda okuma hatası yapmaktadırlar. Bu düzey okuma alanında müdahale programlarının uygulanmasını gerektiren düzeydir.

Hata Analizi

- Doğruluk değerlendirmesi ayrıca çocukların hata örüntülerinin belirlenmesi ve buna göre müdahale planının ve içeriğin oluşturulması için hata analizi yapılmasını gerektirmektedir.
- Akıcı okumanın doğruluk boyutunda öğrenciler sözcüğü yanlış okuma, son uydurma, harf/hece atlama, harf/hece ekleme, harf değiştirme, sözcük atlama, sözcük ekleme ve 2 saniyeden uzun takılma hataları yapabilmektedir.
- Ayrıca kelimeleri heceleyerek ve yavaş okuma, duraklayarak okuma hataları görülebilmektedir.
- Bir sonraki slayttaki tabloda okuma güçlüğü olan öğrenciler akıcı okumaya engel oluşturabilecek okuma hataları örneklerle açıklanmıştır.

Atlama Hataları		
Harf Atlama	Başta	kaçtı-açtı; geldi-eldi; sonunda-onunda; derken-erken
	Ortada	almıştı-alıştı; arkasına-arasına; kaldırdı-kalırdı-kadırdı; sinmiş-simiş; işte-işe kendisinden-kedisinden; asılı-aslı; atılıyordu-atlıyordu; alçalarak-açalarak;
	Sonda	koyup-koyu; asılı-asıl; başının-başını; sevinç-sevin; benden-bende
Hece Atlama	Başta	söylemek-lemek; hissetti-setti; istiyordu-tiyordu
	Ortada	bırakmaz – bakmaz; atılıyordu-atıyordu; hissetti-histi; alçalarak-alçarak; eğmeseydi-eğdi; kurtarılması-kurtarması; çığlıkları-çığları
	Sonda	diyerek-diye; ettiğini-ettiği; uğraştığı-uğraştı; gitmişti-gitmiş; elindeki-elinde; kardeşlerine-kardeşleri; yavrular-yavru; okuluna-okul; geçmişti-geçmiş
Sözcük Atlama		yavru sonunda-yavrusunda; ettiğini düşünüyordu-ediyordu; yavru sonunda yuvasındaydı-yavrusundaydı

Ekleme Hataları		
Harf Ekleme	Başta	almıştı-kalmıştı; yukarı-uyukarı
	Ortada	bekledi- beklerdi; üzerine-üzerinde; kedi-kendi; arasına-arkasına; neden-neyden; anlamıştı-anlaşmıştı-anlatmıştı; bırakmaz-bırakamaz
	Sonda	onu-onun; şeyle-şeyler; bunda-bundan; yavrun-yavrunu; kuşu-kuşun
Hece Ekleme	Başta	-
	Ortada	koştı-konuştu; gitti-gitmişti; çarpacaktı-çarpmayacaktı; kavuşmanın-kavuşmasının; durumda-durumlarda; anlamıştı-anlamamıştı
	Sonda	yapıyor-yapıyorsun-yapıyordu; yavru-yavrusu; sevinç-sevinçle; yardım-yardımcı; itiyor-itiyordu; yukarı-yukarıya; yavrusu-yavrusunu
Sözcük Ekleme		kuşu izledi-bu kuşu izledi; etrafına bakındı-etrafına bir bakındı; alçalarak-alçaklar alarak; yuvasındaydı-yavrusu idi

Diğer Hatalar	
Tersten Okuma	ona-ano; acaba-abaca; kuş yavrusu- yavru kuş; baktı-kabtı; sinmiş-nismiş; kuş-şu
Harf Karıştırma	derken-berken; ağır-alır; havada-yavada; koyup-konup; ona-ana; ana-ama; döndü-göndü; çarpacaktı-karpacaktı; geri-yeri-deri; belli-belki; anlamıştı-anlayıştı; yavruyu-havruyu; zor-sor
Son Uydurma	çarpacaktı-çarparak; koyup-koydu; dönmüş-dönüp; korkan-korkarak; bakındı-baktı; yanından-yanına; kaldırdı-kaldırıp; eğmeseydi-eğmişti; saldırıya-saldırıp; geldi-gelmiş; koştu-koşarak; okuluna-okuldan; etmenin-etmedi; diyerek-diyor
Yanlı Okuma	şeyin-işin; yuva-yavru; iş-şey; hissetti-istedi; acaba-amacı; asılı-nasıl; diğer-değil; bekledi-belki; avucuna-vücutuna; etrafında-tarafında; başının-paylaşın; kavuşmanın-kuşunun; alçalarak-açıklayarak; sinmiş-şimdi; belli-bile; değıp-gelip

Okuma Hataları İçeren Cümleler

Havada asılı gibi duran yavruyu yuvasına bırakmaz mı?

Havada nasıl gibi yuran yumurtayı yuvarlasana bırakmaz mı?

Havaya kaldırıyor sonra da üzerine atılıyordu.

Hayvanla kaldırıyor onla daha üzülme atılıyordu.

Diğer yavrular kardeşlerine kavuşmanın sevincini yaşıyorlardı.

Diğer yavruların kardeşin kuşunun sevincini yaşadı.

Bir ağacın arkasına sinmiş bir kedi gördü. Kedinin başını göremiyordu.

Ağaca arkasına şimdi bir kedi gördüm. Başını görüyorum.

Kırlangıç kendisinden yardım istiyordu.

Kırdıç kelimelerden yardım istiyor.

Ahmet usulca yanaşıp baktı.

Ahmet usluca yarışıp kabtı.

Kedi bir kuş yavrusu ile oynuyordu.

Kedi bir kuş yuvası ile koşuyordu.

Okuma Hızının Değerlendirilmesi

- Otomatiklik genellikle okuma hızının ölçülmesi ile belirlenir.
- Sözcük ve metin düzeyinde değerlendirilebilir.
- Okuma akıcılığının değerlendirilmesinde en sık kullanılan yöntem, sınıf düzeyine uygun bir metinde bir dakikada doğru okunan sözcük sayısının hesaplanmasıdır.
- Bu yöntem ile elde edilen doğru sözcük sayısı sınıf düzeyinden beklenen ortalama sözcük sayısı ile karşılaştırılarak çocuğun okuma performansına ve/veya güçlüğüne ilişkin bilgi edinilebilmektedir.

Prozodik Okumanın Değerlendirilmesi

- Çocuğun metni sesli okuduğu sırada okumanın prozodik özellikleri değerlendirilir.
- Bazı durumlarda ses kaydı alınabilir ve değerlendirme sonradan yapılabilir. Böylece okuma daha ayrıntılı olarak incelenebilmekte, okuması gerektiğinde tekrarlı dinlenebilmektedir.
- Değerlendirme Prozodik Okuma Rubrięi (Yıldırım, Yıldız ve Ateş, 2009) kullanarak yapılabilir.
- Rubrikten alınan toplam puan 10'un altında ise prozodik okumanın yetersiz olduğu şeklinde değerlendirilir.

	1	2	3	4
İfade ve Ses	İfadesiz ve duygusuz bir okuma sesi var. Okuyucu sözcükleri çıkarmış olmak için okumakta. Metni doğal şekilde okumak için az çaba harcamakta. Sessiz okuma eğilimindedir	Okuma sesinde bazı özellikler vardır. Okuma metnin bir bölümünde doğal sesler verir, ancak okuyucu her zaman bir arkadaşıyla konuştukları gibi ses çıkarmaz. Halen düşük sesle okuma eğilimindedir.	Metnin büyük kısmında okuyucunun sesi doğal konuşmaya benzemektedir. Arada bir ifadesiz ve duygusuz okuma görülmektedir. Metin boyunca ses düzeyi genellikle uygundur.	Metin boyunca ifadenin verdiği duyguyu yansıtarak okur. Doğal şekilde okumakta. İfade ve ses düzeyi metni yorumlamasına göre değişmektedir.
Anlam Üniteleri ve Tonlama	Monoton bir seste okur. Anlam ünitelerine, kelime gruplarına dikkat ederek okumuyor, çoğunlukla kelime-kelime okumakta.	Sıklıkla iki üç kelimelik gruplar halinde okumakta, Bu gruplamalar akışta kopukluğa neden olmaktadır. Uygun olmayan vurgulama ve tonlama nedeniyle cümle bitişleri anlaşılır şekilde değildir.	Belirli sözcük ve yapıların neden olduğu zorluklar nedeniyle pürüzsüzlükte bazı kesintiler görülmektedir.	Arada bir kesilen okuma genelde pürüzsüzdür. Kelime ve yapı zorlukları çoğunlukla kendi kendini düzeltme yoluyla çabucak çözülür.
Pürüzsüzlük	Sık sık uzun aralar, tereddütler, yanlış başlangıçlar, sesin azalarak kesilmesi, tekrarlar ve birden fazla deneme görülmektedir.	Metinde duraksama ve tereddütlerin daha sık görüldüğü ve okumayı bozduğu birkaç 'sorunlu nokta' vardır.	Belirli sözcük ve yapıların neden olduğu zorluklar nedeniyle pürüzsüzlükte bazı kesintiler görülmektedir.	Arada bir kesilen okuma genelde pürüzsüzdür. Kelime ve yapı zorlukları çoğunlukla kendi kendini düzeltme yoluyla çabucak çözülür.
Hız	Yavaş ve zahmetli okur.	Orta derecede yavaş okur.	Okuma boyunca hızlı ve yavaş okur.	Okuma boyunca konuşma hızında okur.
				Toplam Puan